

КОВАЛЕНКО

Світлана,

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач сектору наукової бібліографії
та біографістики,
Національна наукова сільськогосподарська
бібліотека НААН
kovalenkod@ukr.net
(м. Київ)

СЕРІЙНІ ВИДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ НААН ЯК СКЛАДНИК ГАЛУЗЕВОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

У статті охарактеризовано науково-бібліографічну діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України з підготовки наукових видань у 13-ти серіях: «Академіки Національної академії аграрних наук України», «Біобібліографія вчених-аграріїв України», «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії», «Наукові історико-бібліографічні читання», «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України», «Відомі вчені-природознавці та освітяни України», «Землепорядна наука», «Іноземні члени Національної академії аграрних наук України», «Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства», «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю», «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України», «Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України», «Почесні члени Національної академії аграрних наук України». Серійні наукові видання становлять значний доробок в аграрній науці, а також є складником національної (державної) бібліографії України.

Ключові слова: аграрна наука, серійні видання, бібліографічні покажчики, наукові видання, сільськогосподарська бібліотека, аграрна історія, галузева бібліографія, наукове супроводження.

SERIAL PUBLICATIONS OF THE NATIONAL SCIENTIFIC AGRICULTURAL LIBRARY OF NAAS AS A COMPONENT OF SECTORAL BIBLIOGRAPHY

The article describes the scientific and bibliographic activities of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine for the preparation of scientific publications in 13 series: «Academicians of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine», «Biobibliography of Agricultural Scientists of Ukraine», «Agrarian science of Ukraine in persons, documents, bibliography», «Scientific historical and bibliographic readings», «Corresponding members of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine», «Famous scientists and educators of Ukraine», «Land Management Science», «Foreign members of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine», «Academicians and Corresponding Members of the National Academy of Sciences of Ukraine for Agriculture», «Foreign Agricultural Book in the funds of the National Academy of Sciences of Ukraine and research institutions and universities of agricultural profile», «Information and bibliographic resources for agro-industrial production of Ukraine», «Biobibliography of scientists, education of Culture of Ukraine», «Honorary members of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine». Serial scientific publications are a significant achievement in agricultural science, and are also part of the national (state) bibliography of Ukraine.

Key words: agrarian science, serial publications, bibliographic indexes, scientific publications, agricultural library, agrarian history, branch bibliography, scientific support.

У всі часи бібліотеки відображали нагальні потреби, ідеї, прагнення суспільства. Сьогодні, переживаючи разом з усіма дуже складний період, вони багато в чому переглядають свою роль, трансформуються, шукають і знаходять нові ефективні форми спілкування з читачами, перетворюються в дієві канали зв'язку між освітніми установами, організаціями – усіма, хто потребує достовірної інформації. Вони залишаються своєрідним віддзеркаленням суспільного життя, активними учасниками його змін, виконують функції центрів збереження історичної пам'яті та вивчення вітчизняної історії, а також є невід'ємним чинником наукового дослідження визнаних вчених, досвідчених науковців та студентської аудиторії, орієнтованої на виконання науково-дослідної роботи. Понад сто років в Україні працює Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України

(ННСГБ НААН) і приваблює читачів і користувачів Інтернету своїми фондами і науковими здобутками. Вона, як спеціальна бібліотека аграрного напрямку, являє собою знаний науково-інформаційний центр із формування галузевого сегменту питань і є складовою інформаційного простору України, документно-інформаційний потенціал якої представлено понад мільйонним фондом на 32 мовах країн світу. Долаючи нелегкий шлях розвитку, багаторазово змінюючи назву і підпорядкування, вона вирішувала завдання для удосконалення інформаційно-бібліотечного супроводження наукового забезпечення вітчизняного агропромислового виробництва та піднесення аграрного сектору країни.

Питання розвитку бібліографічної діяльності, зокрема щодо створення серійних видань у ННСГБ НААН упродовж кількох останніх десятиріч, піднімалося у наукових працях фахівців бібліографічного спрямування та істориків аграрної науки І. С. Бородай [1], В. А. Вергунова [2; 3; 4; 5], І. О. Демуз [6], Т. Ф. Дерлеменко [7; 8; 9; 10; 11; 12], С. Д. Коваленко [13], Х. М. Піпан [14], В. Ю. Соколова [15], Л. М. Татарчук [16; 17], Н. Б. Щебетюк [18] та ін.

Авторка має на меті висвітлити діяльність ННСГБ НААН на чолі з спеціалістами сектору наукової бібліографії та біографістики щодо укладання 13-ти серійних видань, які поповнюють скарбницю сільськогосподарської бібліографії, створення якої згідно з чинним законодавством є однією з прерогатив діяльності ННСГБ НААН.

Методи дослідження. Робота ґрунтується на цілісному і всебічному охопленні аспектів розвитку сільськогосподарської бібліографії в ННСГБ НААН. Використано загальнонаукові методи дослідження та методи наукового пізнання (порівняльно-історичний, ретроспективний, історіографічний аналіз).

Результати дослідження. Діяльність ННСГБ НААН щодо створення галузевої бібліографії в контексті її наукових досліджень передбачає збереження й репрезентацію кращих видань із власних сформованих фондів. Науково-бібліографічна діяльність у бібліотеці розгорнулася ще в далекому

1944 р. з моменту появи в структурі тодішньої Центральної сільськогосподарської бібліотеки науково-бібліографічного відділу (відповідно до § 3 Положення «Про Центральну наукову сільськогосподарську бібліотеку НКЗС УРСР від 8.08.1944 р.). Нині фахівці ННСГБ НААН на чолі з сектором наукової бібліографії та біографістики Інституту історії аграрної науки, освіти та техніки продовжують спрямовувати роботу на створення *галузевої бібліографії*, яка подає інформацію про документи аграрної галузі знань і обслуговує як безпосередньо її, так і практичну її сторону, а також є складовою національної (державної) бібліографії країни.

До основних завдань сектору наукової бібліографії та біографістики належать: здійснення науково-дослідної роботи в галузі історії аграрної науки, аграрної біографістики, наукової сільськогосподарської бібліографії за визначеною науковою тематикою; розробка методичних і теоретичних основ функціонування наукової сільськогосподарської бібліографії та аграрної біографістики в сучасній і перспективній системі наукових комунікацій і як джерельної бази історії аграрної науки України; створення ретроспективного репертуару національної сільськогосподарської бібліографії та аграрної біографістики; укладання науково-допоміжних ретроспективних бібліографічних посібників, довідників та інших наукових видань з питань сільського господарства, історії аграрної науки; проведення біографічних досліджень, збирання, наукове опрацювання біографічних та бібліографічних матеріалів про життя та діяльність діячів аграрної науки України; підготовка та видання історико-наукових біографічних та бібліографічних довідників, збірок, покажчиків у низці серій [13, с. 120].

Довоєнні і повоєнні роки у роботі бібліотеки відзначені створенням наукової продукції різних видів інформаційно-бібліографічних видань, серед яких перевага віддавалася науково-допоміжним, рекомендаційним, поточним та ретроспективним посібникам, що за змістом поділялися на тематичні й персональні [19]; з'явилася низка реферативних видань «Огляд іноземної літератури з сільського господарства» (1933–1947) [20], «Передовий

стахановський досвід у сільському господарстві СРСР» (1936–1956) [21; 22] тощо. З 1970-х років провідне місце в роботі бібліотеки посіла ретроспективна бібліографія науково-допоміжного та рекомендаційного характеру.

У 1990-х роках бібліографічна діяльність бібліотеки вийшла на новий рівень. Було започатковано низку серій, які впевнено поповнювалися науковими виданнями, бібліографічними покажчиками. Так, було засновано серію бібліографічних і біобібліографічних покажчиків «Діячі сільськогосподарської науки України». Упродовж 1997–2004 рр. за сприяння академіків УААН М. В. Зубця та В. П. Бурката була започаткована і активно поповнювалася серія «Українські вчені-аграрії ХХ століття». За редакцією та упорядкуванням співробітників бібліотеки в ній вийшло 9 наукових видань про вчених України, які успішно працювали у різних сільськогосподарських галузях: тваринництві; механізації, електрифікації та меліорації; генетиці і селекції у галузі рослинництва; аграрній економіці; ветеринарній медицині; ґрунтознавстві, агрохімії тощо. Кожна книга цієї серії вміщувала інформацію довідкового характеру про вчених-аграріїв як минулого, так і сучасності [17].

У 1998 р. науковий доробок ННСГБ НААН серійного характеру збільшився ще на дві серії – «Академіки Національної академії аграрних наук України» і «Біобібліографія вчених-аграріїв України», які активно поповнюються й нині, а також є одними з найзатребуваніших у науковців та різних споживачів галузевої інформації. Біобібліографічна серія «*Академіки Національної академії аграрних наук України*» на 2020 р. нараховує 80 назв біобібліографічних покажчиків (рис. 1), що відображають життєвий шлях та науковий доробок учених і видаються до ювілейних та знаменних дат академіків. Аналіз виходу біобібліографічних покажчиків у цій серії доводить, що найбільша їх кількість видавалася у 1999, 2006, 2008, 2009 роках – по 7 назв щороку. На жаль, останні два роки серія поповнюється мінімально.

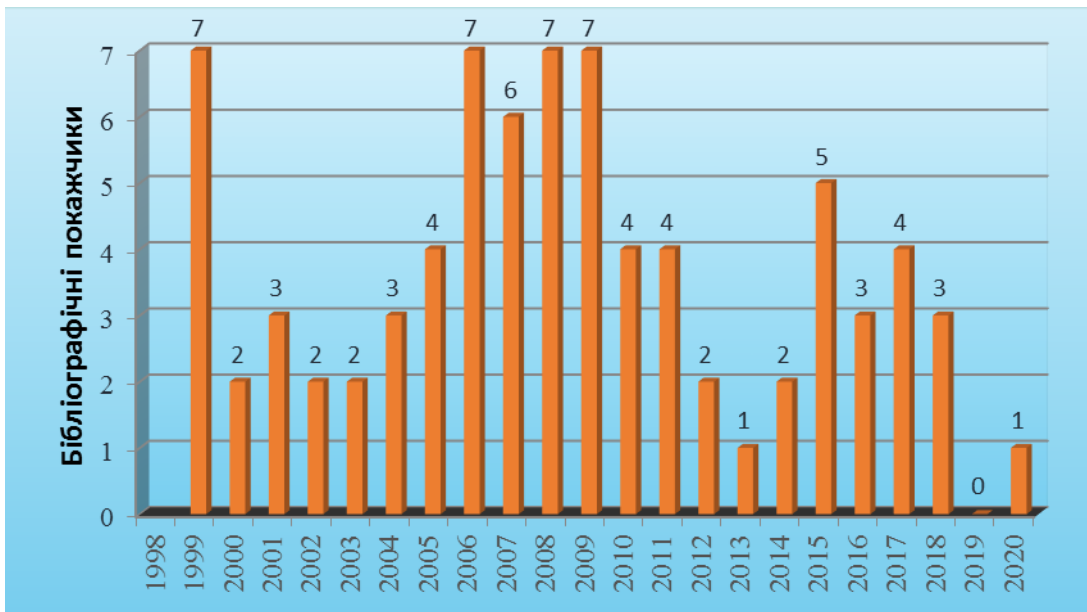

Рис. 1. Наукові видання бібліографічної серії «Академіки Національної академії аграрних наук України»

Серія «*Бібліобіографія вчених-аграріїв України*», в якій упродовж 22 років вийшло друком теж 80 видань (рис. 2). Випуски серії присвячуються популяризації наукової спадщини вчених-аграріїв минулого і сучасників. У підготовці окремих бібліографічних показників беруть участь спільно з ННСГБ НААН та під її науково-методичним керівництвом співробітники різних науково-дослідних установ НААН, вищих навчальних закладів аграрного спрямування Міністерства освіти і науки України та ін., в яких працюють або працювали вчені-аграрії. Аналіз видання бібліографічних показників у серії подає динаміку їх появи, зокрема в 2011 р. їх укладено найбільше – 9 назв, у 2019 – 8, у 2007 – 7, у 2013 та 2016 – 6, у 2005, 2009, 2010 – 5, у 2008 – 4, у 2004, 2012, 2014, 2015 роках – по 3 назви, а упродовж інших років по 1 чи 2.

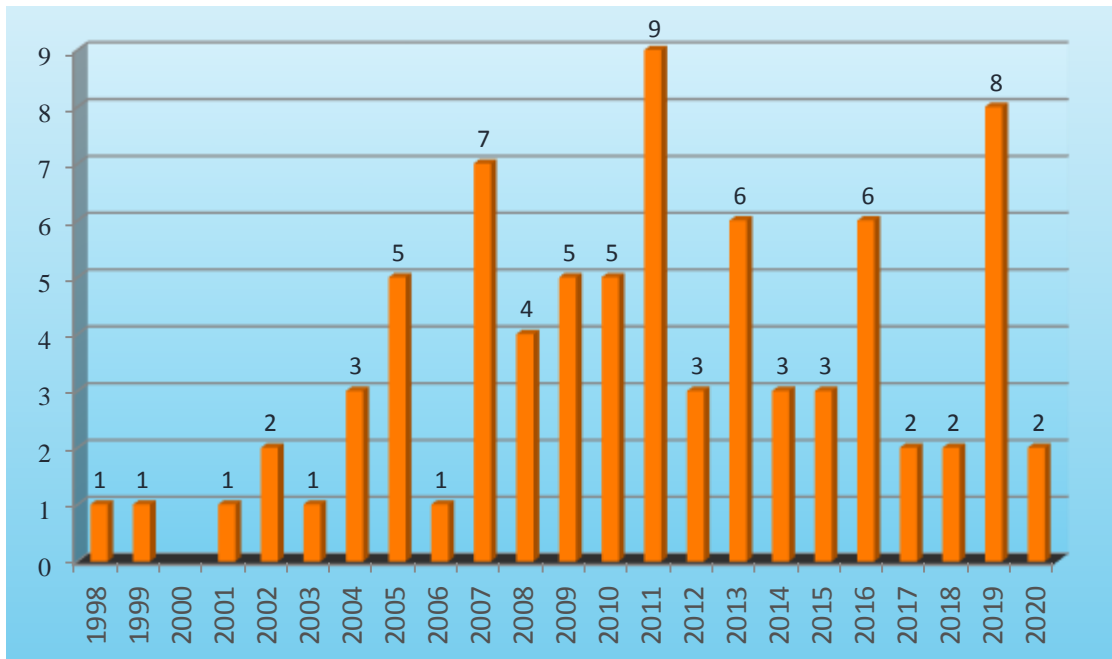

Рис. 2. Наукові видання серії «Бібліографія вчених-аграріїв України»

Упродовж першого десятиріччя XXI ст. за сприяння директора ННСГБ НААН В. А. Вергунова, який очолює ННСГБ НААН з 2000 р., було засновано 8 серій. З цього часу в бібліотеці через єдиний в Україні Інститут історії аграрної науки, освіти та техніки розпочалося активне проведення системних наукових досліджень, результати яких викладаються як у серійних виданнях, так і провідних фахових збірках і довідкових виданнях України та за кордоном. Проведені наукові розвідки сприяють встановленню, перегляду, переосмисленню окремих явищ та фактів. Повернуто до галузевого наукового обігу імена плеяди видатних особистостей, які створювали авторитет української нації у світовому контексті: П. В. Бударіна, Д. Ф. Лихваря, Б. Г. Іваницького, О. А. Янати, О. В. Квасницького, В. І. Сазанова, Г. Г. Махова, П. Р. Сльозкіна, С. Л. Франкфурта, А. Г. Терниченка, С. М. Богданова, С. П. Кульжинського, С. Ф. Третьякова та ін. Нового змістовного наповнення отримали знання про творчу спадщину на благо вітчизняної аграрної науки стосовно видатних вчених академіків: М. І. Вавилова, О. Н. Соколовського, І. І. Лукінова, К. К. Гедройца, П. М. Василенка, В. П. Бурката, М. В. Рево, Г. М. Висоцького, Л. В. Погорілого та ін.

Найбільшою за обсягом та найпопулярнішою у науковців та освітян на

сьогодні є історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії», яка створена у 2001 р. і вміщує 117 книг (рис. 3). На рис. 3 подано відомості щодо поповнення серії за роками. Так, найбільша кількість книг вийшла у 2015 р. – 16 назв, у 2011 – 13, у 2010 і 2012 – по 10, у 2018 – 8, у 2019 – 8, у 2006 та 2009 – по 7, у 2008 та 2016 – по 6, у 2007 – 5, у 2008 р. 4 назви. У всі інші роки побачило світ по 3, 2 чи 1 виданню.

Науково-бібліографічні видання серії (монографії, збірники документів і матеріалів, біобібліографічні покажчики) відображають окремі історичні етапи розвитку аграрної науки, освіти України, життєвий шлях та науковий доробок вітчизняних учених-аграріїв як сучасності, так і минулого. Вони мають власні вимоги до оформлення і структуру згідно з «Положенням про історико-бібліографічну серію «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»:

- 1) Портрет ученого;
- 2) Вступне слово (від укладачів);
- 3) Основні дати життя і діяльності вченого («Хронологічна канва»);
- 4) Розділ 1. Історико-наукові дослідження наукової спадщини вченого (вміщуються спеціально підготовлені статті для даного видання, передруки окремих публікацій, виданих у різні роки, які найповніше розкривають життєвий шлях та наукову діяльність ученого);
- 5) Розділ 2. Хронологічний покажчик друкованих праць ученого, що

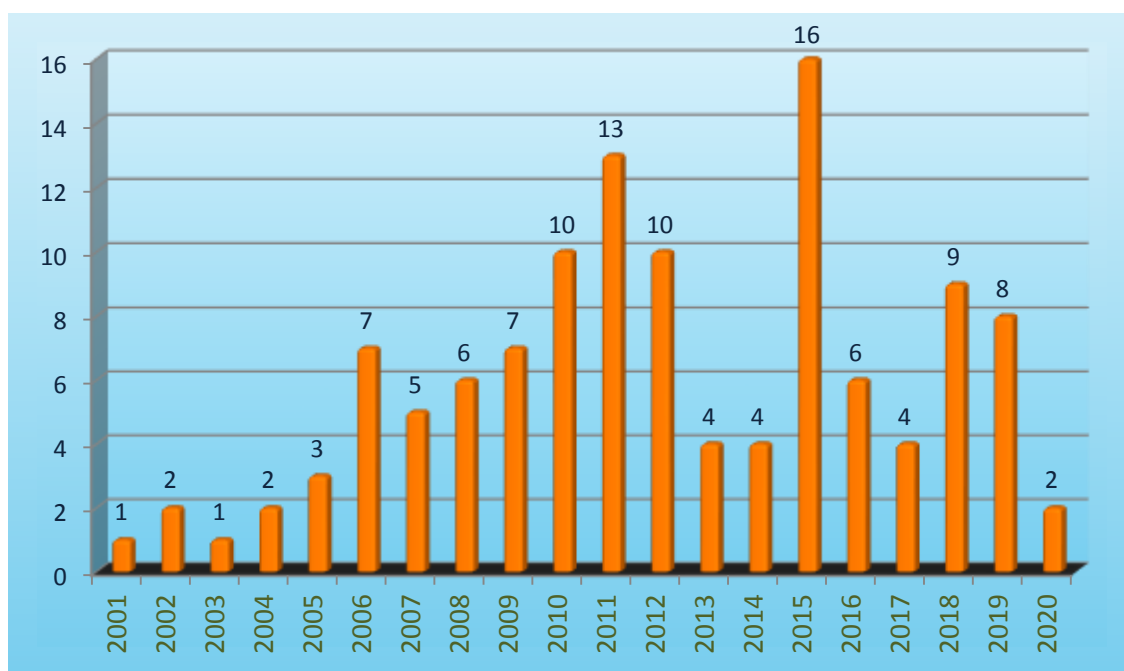

Рис. 3. Наукові видання історико-бібліографічної серії «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»

має підрозділ «Праці, опубліковані за науковою редакцією вченого»; 6) Розділ 3. Публікації, присвячені життю та діяльності вченого; 7) Розділ 4. Архівні джерела (відомості про життя та діяльність ученого, які зберігаються у державних та інших архівах); 8) Розділ 5. З наукової спадщини вченого (вміщуються передруки окремих публікацій ученого, виданих у різні роки, які найповніше репрезентують його наукову діяльність, але малодоступні для читача у зв'язку з тим, що свого часу були вилучені з фондів бібліотек або втрачені). До структурних складових посібника належать науково-допоміжні покажчики: предметно-тематичний та іменний покажчик до розділів 2, 3, 4. Серійний характер потребує дотримання єдиних організаційно-методичних підходів до підготовки кожного випуску (типове оформлення і типова структура кожного випуску, принципи відбору матеріалів та їх розміщення в розділах і підрозділах книги, формування довідково-пошукового апарату). Кожне серійне видання має авторів-укладачів, власну назву, номер книги і сприяє цілеспрямованому відображенню ідеї й задуму, а також за предметно-тематичними ознаками належить до наукових галузевих видань.

У серії *«Наукові історико-бібліографічні читання»* з 2001 р. вийшло 14 наукових видань (рис. 4). Це збірки матеріалів за результатами проведення різних наукових форумів з нагоди ювілеїв видатних осіб та пам'ятних дат наукових установ, зокрема наукових читань, круглих столів, презентацій бібліографічних покажчиків та інших наукових видань учених-аграріїв України як сучасності, так і минулого. Зокрема, у цій серії вийшли збірки, до наукових заходів, присвячених професорам О. А. Янаті, К. Г. Шиндлеру, М. М. Новикову, академікам А. М. і Д. М. Гродзинським, заслуженому працівнику культури УРСР В. С. Костенку, Двічі герою Соціалістичної Праці П. М. Ангеліній, українському ученому – аграрному економісту, державному та політичному діячу К. І. Осьмаку (Осьмакову), професорам М. С. Слободянику та С. Л. Франкфурту тощо

Серія *«Відомі вчені-природознавці та освітяни України»* поповнюються від 2003 р. і зараз має 10 науково-бібліографічних видань (рис. 5) –

біобібліографічних показників, що відображають окремі історичні етапи розвитку природознавства України через біографії окремих вчених та освітян як сучасності, так і минулого, їх життєвий шлях та доробок на благо України.

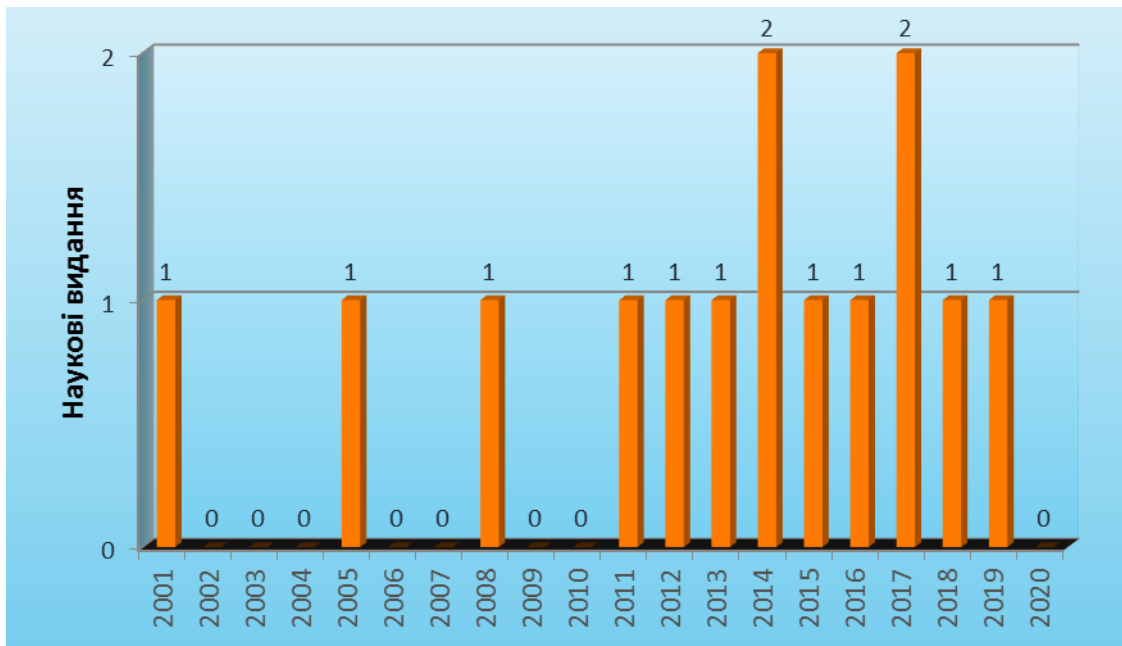

Рис. 4. Наукові видання серії «Наукові історико-бібліографічні читання»

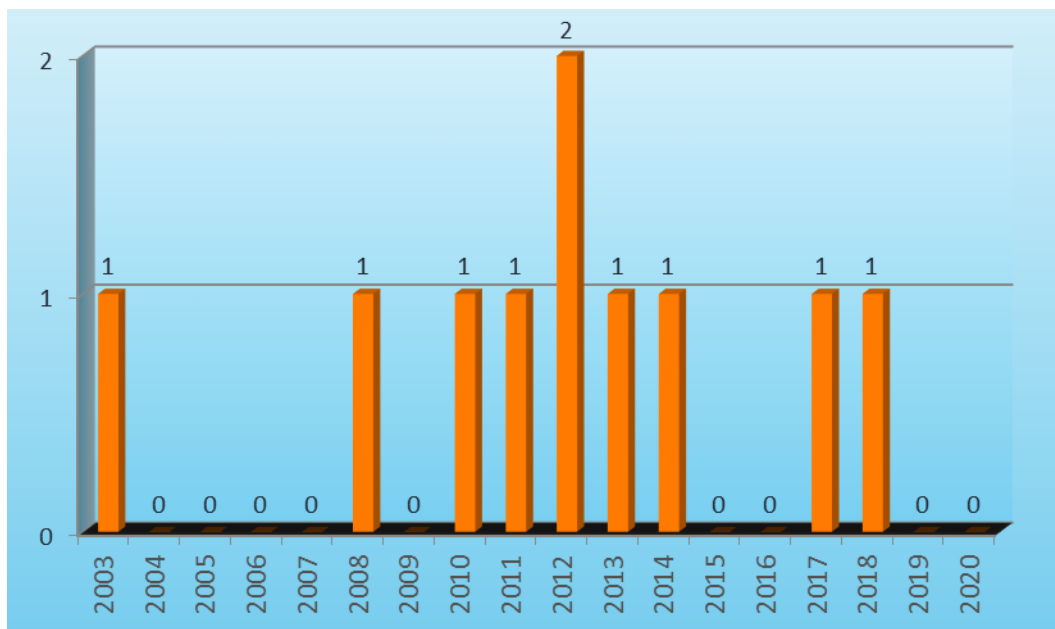

Рис. 5. Наукові видання серії «Відомі вчені-природознавці та освітяни України»

Біобібліографічна серія «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України» заснована у 2005 р. і нараховує 18 книг (рис. 6). У ній виходять науково-допоміжні біобібліографічні показники, які відтворюють

життєвий шлях та науковий доробок учених і видаються до ювілейних та знаменних дат.

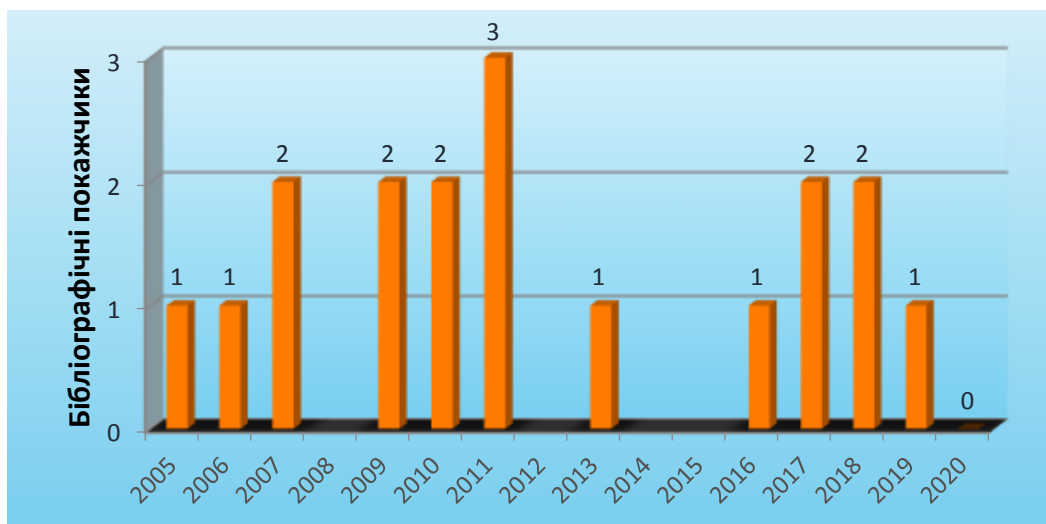

Рис. 6. Наукові видання біобібліографічної серії «Члени-кореспонденти Національної академії аграрних наук України»

В арсеналі серій ННСГБ НААН є й такі, що налічують невелику кількість видань. Так, у 2005 р. у серії «*Землепорядна наука*» вийшло 1 видання – Академік Української академії аграрних наук Новаковський Леонід Якович : до 70-річчя від дня народження. Основні біографічні дані, напрями та результати досліджень, бібліографічний показник наукових праць. У 2009 р. створили серію – «*Іноземні члени Національної академії аграрних наук України*», в якій на сьогодні вийшло теж 1 видання – Грабовець Анатолій Іванович : біобібліографічний показник наукових праць за 1968–2009 роки. У біобібліографічній серії «*Академіки та члени-кореспонденти НАН України для сільського господарства*» (2007 р.) видано 2 науково-допоміжні біобібліографічні показники, що відображають життєвий шлях та науковий доробок учених і видані до ювілейних та знаменних дат академіків НАН України: Академік НАН України ЛУКІНОВ Іван Іларіонович (1927–2004) : біобібліогр. показч. [наук. пр. 1954–2007 рр.] та Академік АН УРСР і *ВАСГНІЛ* Оппоков (Опоків) Євген Володимирович (1869–1937) : біобібліогр. показч. [наук. пр. 1896–1937 рр.].

З метою збереження та репрезентації здобутків аграрної, і суміжних з нею, науки, освіти України та інших країн, діяльності її визначних представників

представлених іноземною мовою у фондах ННСГБ НААН та бібліотеках мережі у 2009 р. засновано бібліографічну серію *«Іноземна сільськогосподарська книга у фондах Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю»*. У 2020 р. побачило світ 11-те видання (рис. 7).

Друге десятиріччя ХХІ ст. у діяльності ННСГБ НААН відзначене появою ще 3-х серій. Так, у серії *тематичних науково-допоміжних бібліографічних покажчиків вітчизняних та зарубіжних видань з фондів ННСГБ НААН «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України»* з 2013 р. надруковано 3 тематичних науково-допоміжних бібліографічних покажчики вітчизняних та зарубіжних видань з фондів ННСГБ НААН, присвячені бджільництву, ґрунтознавству, бобовим культурам. У бібліографічній серії *«Біобібліографія діячів науки, освіти, культури України»* з 2014 р. вийшло також 3 покажчики: Заслужений працівник культури України Дерлеменко Таміла Федорівна : біобібліографічний покажчик наукових праць за 1987–2014 роки. До 70-річчя від дня народження; Професор Слободяник Михайло Семенович (1949–2015) : біобібліографічний покажчик наукових праць за 1974–2015 роки; Професор Олександр Іванович УТКІН : біобібліографічний покажчик наукових праць за 1971–2017 роки. У серії *«Почесні члени Національної академії аграрних наук України»* у 2015 р. вийшло видання Антонець Семен Свиридонович : біобібліографічний покажчик наукових праць за 1956–2015 роки.

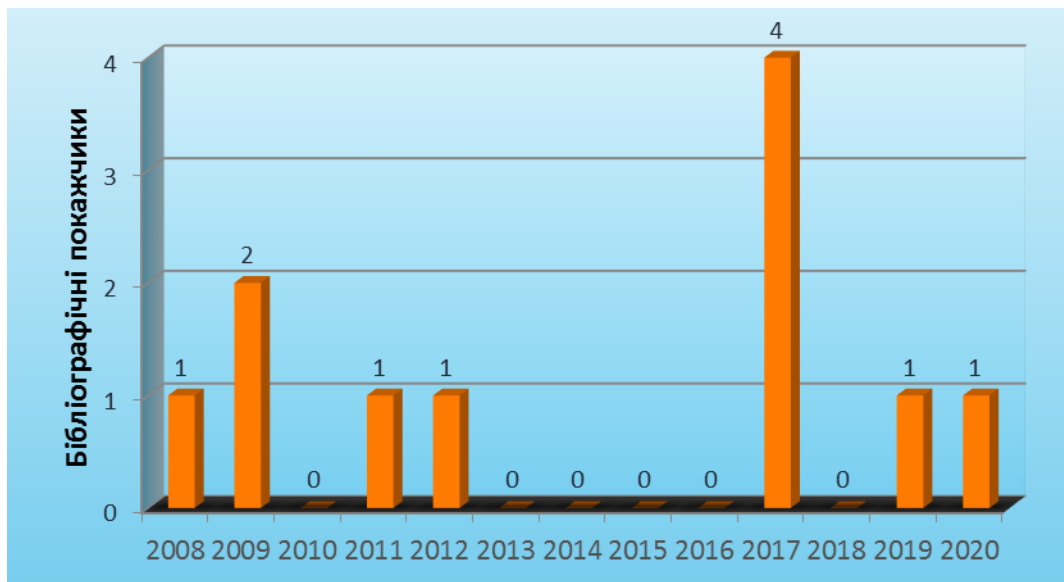

Рис. 7. Наукові видання бібліографічної серії «Іноземна сільськогосподарська книга у фондах ННСГБ НААН та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю»

Кожне серійне видання формується відповідно до оновлених у 2019 р. «Положень» про серії. Ці регламентуючі діяльність серій документи визначають порядок формування, вимоги щодо оформлення, особливості розповсюдження і фінансування видань. Згідно з ними засновником серій є ННСГБ під егідою НААН у період з 1998 по 2015 рр. за погодженням з Президією Академії.

У 2019 р. фахівці бібліотеки розробили «Методику врегулювання механізму формування та реалізації створення національної аграрної бібліографії», яку затвердили рішенням вченої ради ННСГБ НААН [23]. Вона є *першою* для спеціалістів галузевої бібліотечної сфери, що накопичує багаторічні напрацювання фахівців ННСГБ НААН щодо підготовки бібліографічних показників та націлена на врегулювання основних процесів формування і реалізації створення національної аграрної бібліографії. «Методика...» містить інформаційно-методичні матеріали з підготовки бібліографічних показників на основі дотримання єдиних організаційно-методичних підходів до формування конкретного випуску кожної серії, заснованої бібліотекою (типове оформлення і типова структура кожного випуску, принципи відбору матеріалів та їх розміщення в розділах і підрозділах книги, створення довідково-пошукового апарату). Наводить поради з

організації роботи щодо відбору, групування, бібліографування матеріалів, організації довідково-пошукового апарату на прикладі ННСГБ НААН. Створена для надання фахівцям та учасникам редакційно-видавничого процесу комплексу теоретичних і практичних знань для вибору, підготовки, редагування та оформлення бібліографічних покажчиків з метою покращення якісних характеристик бібліографічних видань. Пропонує рекомендації, які не претендують на вичерпність і не вимагають абсолютного наслідування, а їх застосування в кожному конкретному випадку вимагає творчого підходу. Адже упорядкування бібліографічного посібника – процес творчий, який залежить від типу, виду, жанру майбутнього видання, специфіки літератури, що бібліографується, й безпосередньо від бібліографа. Рекомендована для ознайомлення фахівцям-бібліографам аграрної галузі, які при бажанні можуть використовувати її у своїй діяльності [24].

Таким чином, сьогодні науковий доробок серійних видань ННСГБ НААН становить понад 340 назв (наукових видань, бібліографічних покажчиків, збірників матеріалів, монографій тощо). Бібліотека має великий досвід у цьому напрямі, який спрямовано на поповнення 13-ти серій з метою задоволення потреб читачів і користувачів, адже важливим чинником успішної наукової діяльності дослідників (науковців, викладачів, студентів тощо) є інтерес до такого типу видань.

Важливим інноваційним моментом у бібліографічній роботі є формування джерелознавчих баз даних (цю роботу започатковано наприкінці 2018 р.) на основі (більшістю) серійних видань. Сформовано три джерелознавчі бази даних – «Біобібліографія провідних вчених-аграріїв України», «Історичний розвиток сільськогосподарської дослідної справи» та «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України». Вони джерелознавчі, оскільки складаються із бібліографічних записів (по можливості з прикріпленням повнотекстових наукових видань) як наукових, так і джерелознавчих видань, сформовані на основі вже віддрукованих наукових

видань, а в комплексі складають джерельну базу з дослідження історії розвитку аграрної науки, впровадження наукових розробок у виробництво [25].

Висновки. Активно виконуючи велику науково-бібліографічну роботу в останні понад два десятиріччя ННСГБ НААН працює над укладанням видань у серіях, які є складником національної бібліографії України. В подальшому робота фахівців націлена на ряд покращень безпосередньо робочого процесу з підготовки бібліографічних та біобібліографічних покажчиків та інших видань у 13-ти серіях за рахунок набуття оновленого досвіду з використанням інтернет-ресурсів та фахового інтегрованого програмного забезпечення. Це дозволить створювати більш сучасні бібліографічні покажчики, надавати користувачам широкий пласт джерел, серед яких будуть не тільки друковані, а й електронні видання.

Список використаних джерел та літератури

1. Бородай И. С. Серийные издания как источники исследования истории сельскохозяйственного опытного дела в Украине. *Universum Historiae et Archeologiae=Універсум історії та археології=Універсум истории та археологии*. 2019. Vol. 2 (27). Issue 1, P. 194–204.

2. Вергунов В. А., Дерлеменко Т. Ф. Развитие Национальной сельськогосподарської бібліографії як інформаційного ресурсу та джерельної бази історії аграрної науки: історія та проблеми сьогодення. *Історія науки і біографістика*. 2006. № 1. URL :<http://inb.dnsgb.com.ua/2006-1/06vvaips.html>. (Дата звернення: 19.08.2020).

3. Вергунов В. А. Національна наукова сельськогосподарська бібліотека НААН та ННЦ «Інститут аграрної економіки» : 100 років у системі організації інформаційного забезпечення галузевого дослідництва в Україні. *Економіка АПК*. 2017. № 6. С. 94–104.

4. Історія і сьогодення національної сельськогосподарської бібліографії. Вергунов В. А. *Державна наукова сельськогосподарська бібліотека УААН : історія і сьогодення. До 75-річчя Державної наукової сельськогосподарської бібліотеки УААН як наукової установи*. – К., 2007. – С. 115–116. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграрна наука в особах, документах, бібліографії ; кн. 20).

5. Національна сельськогосподарська бібліографія: сучасність і перспективи. Вергунов В. А. *Національна наукова сельськогосподарська бібліотека НААН : історія та сучасність. До 100-річчя від дня створення / ННСГБ НААН*. Київ : Аграр. наука, 2017. С. 212. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграрна наука в особах, документах, бібліографії ; кн. 100).

6. Демуз І. О. Інноваційні моделі біографічних досліджень у контексті аграрної біографіки. *Історія освіти, науки і техніки в Україні* : матеріали

XV Всеукр. конф. молодих учених та спец., присвяч. ювіл. датам від дня народж. видатних учених в галузі аграрних наук Вольфа Мойсея Михайловича (1880–1933), Осьмака Кирила Івановича (1890–1960), академіка НАН України та НААН Созінова Олексія Олексійовича (1930–2018), Київ, 15 трав. 2020 р. / НААН, ННСГБ; уклад. В. А. Вергунов, Н. Г. Анненкова. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. С. 50–54.

7. Дерлеменко Т. Ф. Проблеми створення сільськогосподарської бібліографії як складової частини національного інформаційного ресурсу. *Бібліотеки, видавництва, розповсюджувачі друкованих та електронних видань: партнерство і співробітництво*: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 жовт. 2001 р. / МОН України, Держ. наук.-техн. б-ка України. Київ, [2003]. URL: http://www.gntb.n-t.org/sb/conf_02-td.htm. (Дата звернення: 21.04.2018).

8. Дерлеменко Т. Ф. Проблеми створення українського бібліографічного репертуару сільськогосподарської книги як складової частини національної бібліографії. *Аграрні реформи в Україні: теорія, історія, політика, інформація*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. до 70-річчя ХДТУСГ, 150-річчя ХЗВІ, 185-річчя ХДАУ ім. В. В. Докучаєва, м. Харків, 19–20 квіт. 2001 р. Харків, 2001. С. 227–230.

9. Дерлеменко Т. Ф. Національна аграрна біографістика: стан та проблеми подальшого розвитку. *Наукові сільськогосподарські бібліотеки в ХХІ столітті*: тези доп. наук.-практ. конф. / УААН, Центр. наук. с.-г. б-ка. Київ, 2002. С. 31–33.

10. Дерлеменко Т. Ф. Проблеми створення аграрної біографістики як складової частини галузевого інформаційного ресурсу та історії аграрної науки. *Актуальні проблеми аграрної науки та освіти України: регіональний аспект*: матеріали II наук.-практ. семінару / УААН, Центр. наук. с.-г. б-ка, Від-ня регіон. центрів наук. забезпечення АПВ [та ін.]. Київ, 2003. С. 21–24.

11. Дерлеменко Т. Ф. Науково-біографічні дослідження як складова вивчення історії аграрної науки та техніки. *Історія освіти, науки і техніки в Україні*: матеріали II конф. молодих вчених та спеціалістів / УААН, Держ. наук. с.-г. б-ка, АН Вищої шк. України [та ін.]. м. Київ, 27–28 трав. 2004 р. Київ, 2004. С. 68–71.

12. Дерлеменко Т. Ф., Анікіна О. П. Внесок Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки у створення національної сільськогосподарської бібліографії та біографістики. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2010. № 3. С. 53–60.

13. Коваленко С. Д. Науково-бібліографічна діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України: здобутки та перспективи. *Науково-педагогічні студії*. 2018. Вип. 2. С. 119–126.

14. Піпан Х. М. Бібліографія в системі науково-бібліотечного забезпечення галузі АПК. *Бюлетень Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН* / НААН, ННСГБ. Вінниця, 2014. Вип. 1. С. 257–263.

15. Соколов В. Розвиток української біографістики та стан біобібліографічних та історико-біографічних досліджень у Державній науковій сільськогосподарській бібліотеці. *Вісник Книжкової палати*. 2012. № 10. С. 14–17.
16. Татарчук Л. М. Діяльність Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України в напрямі створення галузевої сільськогосподарської бібліографії. *Науково-педагогічні студії*. 2018. № 2. С. 127–134.
17. Татарчук Л. М., Коваленко С. Д. Історія науково-бібліографічної діяльності Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН (до 75-річчя з дня створення сектору наукової бібліографії та біографістики). *Історія науки і біографістика*. 2019. № 3. URL <http://inb.dnsgb.com.ua/2019-3/14.pdf>. (Дата звернення : 10.10.2020).
18. Щебетюк Н. Б. Методичні рекомендації щодо підготовки бібліографічних і біобібліографічних покажчиків. *Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН*. 2012. Вип. 1. С. 267–269.
19. Краткая справка о деятельности ЦНСХБ с 1921 по 1965 годы / Центр. науч. с.-х. бка М-ва сел. хоз-ва УССР. Харьков, [б. г.]. 3 л.
20. Огляд іноземної літератури з сільського господарства / ЦНСГБ ; уклад. О. Г. Литовченко. 1933–1947. Вип. 1–52.
21. Передовой стахановский опыт в социалистическом сельском хозяйстве / М-во сел. хоз-ва УССР. [б. м.], 1947. Вып. 4 580 с.
22. Передовой стахановский опыт в социалистическом сельском хозяйстве / М-во сел. хоз-ва УССР, ЦНСХБ. [б. м.], 1950. Т. 5. 841 с.
23. Коваленко С. Д. Методика врегулювання механізму формування та реалізації створення національної аграрної бібліографії на допомогу висвітленню наукової діяльності вчених і колективів. *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти* : тези доп. І міжнар. наук. конф., м. Кропивницький, 13 трав. 2020 р. Кропивницький, 2020. С. 133–138.
24. Методика врегулювання механізму формування та реалізації створення національної аграрної бібліографії / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, С. Д. Коваленко, Л. А. Кириленко. Київ, 2019. 43 с. *Бюлетень Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН*. 2019. Вип. 1. С. 106–147. URL : http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Buletten-2019_1.pdf. (Дата звернення : 31.08.2020).
25. Коваленко С. Д. Формування та репрезентація джерелознавчих баз даних ННСГБ НААН як одне завдань діяльності сектору наукової бібліографії та біографістики. *Бюлетень Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН*. 2019. Вип. 1. С. 187–192. URL : http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Buletten-2019_1.pdf. (Дата звернення : 31.08.2020).

References

1. Borodaj, I. S. (2019). *Serijny`e izdaniya kak istochniki issledovaniya istorii sel'skokhozyajstvennogo opy`tnogo dela v Ukraine* [Serial publications as sources of research into the history of agricultural experimental work in Ukraine]. *Universum Historiae et Archeologiae* [Universe of history and archeology]. Vol. 2 (27). Issue 1. 194–204. [in Russian].
2. Verhunov, V. A., Derlemenko, T. F. (2006). *Rozvytok Natsionalnoi silskohospodarskoi bibliohrafii yak informatsiinoho resursu ta dzherelnoi bazy istorii ahrarnoi nauky: istoriia ta problemy sohodennia* [Development of the National Agricultural Bibliography as an information resource and source base of the history of agrarian science: history and problems of the present]. *Istoriia nauky i biohrafistyka* [History of science and biography]. 1. URL : <http://inb.dnsgb.com.ua/2006-1/06vvaips.html>. (accessed: 19.08.2020). [in Ukrainian].
3. Verhunov, V. A. (2017). *Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka NAAN ta NNTs «Instytut ahrarnoi ekonomiky»: 100 rokiv u systemi orhanizatsii informatsiinoho zabezpechennia haluzevoho doslidnytstva v Ukraini* [National Scientific Agricultural Library of NAAS and NSC «Institute of Agrarian Economics»: 100 years in the system of organization of information support of branch research in Ukraine]. *Ekonomika APK* [Economics of agro-industrial complex]. 6. 94–104. [in Ukrainian].
4. Verhunov, V. A. (2007). *Istoriia i sohodennia natsionalnoi silskohospodarskoi bibliohrafii* [History and present of the national agricultural bibliography]. *Derzhavna naukova silskohospodarska biblioteka UAAN : istoriia i sohodennia. Do 75-richchia Derzhavnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteky UAAN yak naukovoï ustanovy* [State Scientific Agricultural Library of UAAS: history and present. To the 75th anniversary of the State Scientific Agricultural Library of UAAS as a scientific institution]. Kyiv. 115–116. (Ist.-bibliohr. ser. «Ahrarna nauka v osobakh, dokumentakh, bibliohrafii ; kn. 20). [in Ukrainian].
5. Verhunov, V. A. (2017). *Natsionalna silskohospodarska bibliohrafiia: suchasnist i perspektyvy* [National agricultural bibliography: present and prospects]. *Natsionalna naukova silskohospodarska biblioteka NAAN : istoriia ta suchasnist. Do 100-richchia vid dnia stvorennia* [National Scientific Agricultural Library of NAAS: history and modernity]. Kyiv : Ahrar. nauka, 2017. S. 212. (Ist.-bibliohr. ser. «Ahrarna nauka v osobakh, dokumentakh, bibliohrafii ; kn. 100). [in Ukrainian].
6. Demuz, I. O. (2020). *Innovatsiini modeli biohrafichnykh doslidzhen u konteksti ahrarnoi biohrafiky* [Innovative models of biographical research in the context of agricultural biography]. *Istoriia osvity, nauky i tekhniky v Ukraini : materialy KhV Vseukr. konf. molodykh uchenykh ta spets., prysviach. yuvil. datam vid dnia narodzh. vydatnykh uchenykh v haluzi ahrarnykh nauk Volfa Moiseia Mykhailovycha (1880–1933), Osmaka Kyryla Ivanovycha (1890–1960), akademika NAN Ukrainy ta NAAN Sozinova Oleksiia Oleksiiovycha (1930–2018), Kyiv, 15 trav. 2020 r.* [History of education, science and technology in Ukraine: materials of the XV All-Ukrainian. conf. young scientists and specials, dedicated. anniversary. dates

from the date of birth. outstanding scientists in the field of agrarian sciences Wolf Moisey Mikhailovich (1880–1933), Osmak Kirill Ivanovich (1890–1960), academician of the National Academy of Sciences of Ukraine and NAAS Sozinov Oleksiy Oleksiyovych (1930–2018), Kyiv, May 15. 2020]. Vinnytsia : TOV «TVORY», 2020. 50–54. [in Ukrainian].

7. Derlemenko, T. F. (2003). *Problemy stvorennia silskohospodarskoi bibliohrafii yak skladovoi chastyny natsionalnoho informatsiinoho resursu* [Problems of creating an agricultural bibliography as an integral part of the national information resource]. *Biblioteky, vydavnytstva, rozpovsiudzhuvachi drukovanykh ta elektronnykh vydan: partnerstvo i spivrobotnytstvo : tezy dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 30–31 zhovt. 2001 r.* [Libraries, publishing houses, distributors of printed and electronic publications: partnership and cooperation : thesis add. International. scientific-practical Conf., Oct. 30-31. 2001]. Kyiv. URL : <http://www.gntb.n-t.org/sb/conf02-td.htm>. (accessed: 21.04.2018). [in Ukrainian].

8. Derlemenko, T. F. (2001). *Problemy stvorennia ukrainskoho bibliohrafichnoho repertuaru silskohospodarskoi knyhy yak skladovoi chastyny natsionalnoi bibliohrafii* [Problems of creating the Ukrainian bibliographic repertoire of agricultural books as a component of the national bibliography]. *Ahrarni reformy v Ukraini: teoriia, istoriia, polityka, informatsiia : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. do 70-richchia KhDTUSH, 150-richchia KhZVI, 185-richchia KhDAU im. V. V. Dokuchaieva, m. Kharkiv, 19–20 kvit. 2001 r.* [Agrarian reforms in Ukraine: theory, history, politics, information: materials International. scientific-practical conf. to the 70th anniversary of KhDTUSG, 150th anniversary of KhZVI, 185th anniversary of KhDAU named after VV Dokuchaeva, Kharkiv, April 19-20. 2001]. Kharkiv. 227–230. [in Ukrainian].

9. Derlemenko, T. F. (2002). *Natsionalna ahrarna biohrafistyka : stan ta problemy podalshoho rozvytku* [National agrarian biography: state and problems of further development]. *Naukovi silskohospodarski biblioteky v KhKhI stolitti : tezy dop. nauk.-prakt. konf.* [Scientific agricultural libraries in the XXI century: theses add. scientific-practical conf.]. Kyiv. 31–33. [in Ukrainian].

10. Derlemenko, T. F. (2003). *Problemy stvorennia ahrarnoi biohrafistyky yak skladovoi chastyny haluzevoho informatsiinoho resursu ta istorii ahrarnoi nauky* [Problems of creation of agrarian biography as an integral part of branch information resource and history of agrarian science]. *Aktualni problemy ahrarnoi nauky ta osvity Ukrainy: rehionalnyi aspekt : materialy II nauk.-prakt. seminaru* [Actual problems of agrarian science and education of Ukraine: regional aspect: materials of the II scientific-practical. seminar]. Kyiv. 21–24. [in Ukrainian].

11. Derlemenko, T. F. (2004). *Naukovo-biohrafichni doslidzhennia yak skladova vuvchennia istorii ahrarnoi nauky ta tekhniky* [Scientific and biographical research as a component of studying the history of agricultural science and technology]. *Istoriia osvity, nauky i tekhniky v Ukraini : materialy II konf. molodykh vchenykh ta spetsialistiv, m. Kyiv, 27–28 trav. 2004 r.* [History of education, science and technology in Ukraine: materials of the II conference. young scientists and specialists, m. Kyiv, May 27–28. 2004]. Kyiv. 68–71. [in Ukrainian].

12. Derlemenko, T. F., Anikina, O. P. (2010). *Vnesok Derzhavnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteki u stvorennia natsionalnoi silskohospodarskoi bibliografii ta biografistyky* [Contribution of the State Scientific Agricultural Library to the creation of the national agricultural bibliography and biography]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia* [Library science. Documentation. Informology]. 3. 53–60. [in Ukrainian].

13. Kovalenko, S. D. (2018). *Naukovo-bibliografichna diialnist Natsionalnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteki Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy: zdobutky ta perspektyvy* [Scientific and bibliographic activity of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine: achievements and prospects]. *Naukovo-pedahohichni studii* [Scientific and pedagogical studies]. 2. 119–126. [in Ukrainian].

14. Pipan, Kh. M. (2014). *Bibliografiiia v systemi naukovo-bibliotechnoho zabezpechennia haluzi APK* [Bibliography in the system of scientific and library support of the agro-industrial complex]. *Biuleten Natsionalnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteki NAAN* [Bulletin of the National Scientific Agricultural Library of NAAS]. Vinnytsia. 1. 257–263. [in Ukrainian].

15. Sokolov, V. (2012). *Rozvytok ukrainskoi biografistyky ta stan biobibliografichnykh ta istoryko-biografichnykh doslidzhen u Derzhavnii naukovi silskohospodarskii bibliotetsi* [Development of Ukrainian biography and the state of biobibliographic and historical-biographical research in the State Scientific Agricultural Library]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty* [Bulletin of the Book Chamber]. 10. 14–17. [in Ukrainian].

16. Tatarчук, L. M. (2018). *Diialnist Natsionalnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteki Natsionalnoi akademii ahrarnykh nauk Ukrainy v napriami stvorennia haluzevoi silskohospodarskoi bibliografii* [Activities of the National Scientific Agricultural Library of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine in the direction of creating a branch agricultural bibliography]. *Naukovo-pedahohichni studii* [Scientific and pedagogical studies]. 2. 127–134. [in Ukrainian].

17. Tatarчук, L. M., Kovalenko, S. D. (2019). *Istoriia naukovo-bibliografichnoi diialnosti Natsionalnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteki NAAN (do 75-richchia z dnia stvorennia sektoru naukovoï bibliografii ta biografistyky)* [History of scientific and bibliographic activity of the National Scientific Agricultural Library of NAAS (to the 75th anniversary of the sector of scientific bibliography and biography)]. *Istoriia nauky i biografistyka* [History of science and biography]. 3. URL <http://inb.dnsgb.com.ua/2019-3/14.pdf>. (accessed : 10.09.2020). [in Ukrainian].

18. Shchebetiuk, N. B. (2012). *Metodychni rekomendatsii shchodo pidhotovky bibliografichnykh i biobibliografichnykh pokazhchykiv* [Methodical recommendations for the preparation of bibliographic and biobibliographic indexes]. *Biuleten Derzhavnoi naukovoï silskohospodarskoi biblioteki UAAN* [Bulletin of the State Scientific Agricultural Library of UAAS]. 1. 267–269. [in Ukrainian].

19. *Kratkaya spravka o deyatelnosti TsNSHB s 1921 po 1965 godyi* [Brief information about the activities of the Central National Agricultural Library from

1921 to 1965]. Tsentr. nauch. s.-h. bka M-va sel. hoz-va USSR. Harkov. [b. g.]. 3 l. [in Russian].

20. Lytovchenko, O. H. (1933–1937). *Ohliad inozemnoi literatury z silskoho hospodarstva* [Review of foreign literature on agriculture] / TsNSHB. Vyp. 1–52. [in Ukrainian].

21. (1947). *Peredovoy stahanovskiy opyt v sotsialisticheskoy sel'skom hozyaystve* [Advanced Stakhanov Experience in Socialist Agriculture] / M-vo sel. hoz-va USSR. Vyip. 4. 580. [in Russian].

22. (1950). *Peredovoy stahanovskiy opyt v sotsialisticheskoy sel'skom hozyaystve* [Advanced Stakhanov Experience in Socialist Agriculture] / M-vo sel. hoz-va USSR, TsNSHB. 5. 841. [in Russian].

23. Kovalenko, S. D. (2020). *Metodyka vrehuliuvannia mekhanizmu formuvannia ta realizatsii stvorennia natsionalnoi ahrarnoi bibliohrafii na dopomohu vysvitlenni naukovoi diialnosti vchenykh i kolektyviv* [Methods of regulating the mechanism of formation and implementation of the creation of the national agricultural bibliography to help cover the scientific activities of scientists and teams]. *Istoriia, arkeolohiia, informatsiina, bibliotekna ta arkhivna sprava: aktualni problemy nauky ta osvity : tezy dop. I mizhnar. nauk. konf. m. Kropyvnytskyi, 13 trav. 2020 r.* [History, archeology, information, library and archival affairs: current issues of science and education: thesis add. And international. Science. conf., Kropyvnytskyi, May 13. 2020]. Kropyvnytskyi. 133–138. [in Ukrainian].

24. Verhunov, V. A., Kovalenko, S. D., Kyrylenko, L. A. (2019). *Metodyka vrehuliuvannia mekhanizmu formuvannia ta realizatsii stvorennia natsionalnoi ahrarnoi bibliohrafii* [Methods of regulating the mechanism of formation and implementation of the national agrarian bibliography] / NAAN, NNSHB. Kyiv. 43. *Biuleten Natsionalnoi naukovoi silskohospodarskoi biblioteky NAAN* [Bulletin of the National Scientific Agricultural Library of NAAS]. Vyp. 1. 106–147. URL : http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Buleten-2019_1.pdf. (accessed: 31.08.2020). [in Ukrainian].

25. Kovalenko, S. D. (2019). *Formuvannia ta reprezentatsiia dzhereloznavchyykh baz danykh NNSHB NAAN yak odne zavdan diialnosti sektoru naukovoi bibliohrafii ta biohrafistyky* [Formation and representation of source databases of NNSGB NAAS as one of the tasks of the sector of scientific bibliography and biography]. *Biuleten Natsionalnoi naukovoi silskohospodarskoi biblioteky NAAN* [Bulletin of the National Scientific Agricultural Library of NAAS]. Vyp. 1. 187–192. URL : http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Buleten-2019_1.pdf. (accessed : 31.08.2020). [in Ukrainian].

Рецензент:

*Гутник М. В., к.і.н., доцент
Радогуз С. А., к.і.н.*

Надійшла до редакції 29.11.2020 р.